

บทที่ 3

หลักกฎหมาย การจัดทำปฏิทินหมายจับที่มีผลกระทบสิทธิและเสรีภาพ ส่วนบุคคล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถึง การกระทำความผิดทางอาญามีความจำเป็นที่ ต้องจับกุมผู้กระทำความผิด มาดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การจับกุมผู้กระทำความผิดได้ต้องใช้หมายจับที่ออกโดยศาล โดยบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 32 เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลและขณะเดียวกันกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน โดยไม่กระทบสิทธิผู้ต้องหา จึงได้บัญญัติเหตุแห่งการออกหมายจับไว้ดังนี้

การออกหมายจับในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ได้บัญญัติเหตุแห่งการออกหมายจับไว้ว่าเหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษคุกอย่างสูงเกินสามปี

(2) มีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีคู่อันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มา ตามหมายเรียก หรือตามนัดโดยไม่มี ข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

เหตุในการออกหมายจับนั้น มาตรา 66 (1) ได้กำหนดโทษของความผิดอาญา ซึ่งเป็นเหตุออกหมายจับ คือ จำคุกอย่างสูงเกินสามปี ถือได้ว่าความผิดอาญาร้ายแรงแต่อย่างไรก็ดีหากความผิดดังกล่าวมิใช่ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงสามปี หรือต่ำกว่านั้น ก็ยังไม่เป็นเหตุให้ออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) ได้ แต่สามารถออกหมายเรียกบุคคลดังกล่าวก่อนและหากบุคคลนั้น ไม่มาศาลตามที่กฎหมายกำหนด อาจเข้าสันนิษฐานตาม มาตรา 66 (2) เห็นได้ว่า ตามมาตรา 66 (2) นั้น

เป็นเหตุให้ออกหมายจับอันเนื่องมาจากการมีหลักฐานสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีพฤติการณ์ ดังต่อไปนี้ประกอบ

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือ
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (3) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี

อำนาจหน้าที่ผู้จัดการตามหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจหน้าที่จัดการตามหมายอาญา เพื่อเป็นตามคำร้องขอของเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 โดยกำหนดขั้นตอนของผู้จัดการตามหมายที่มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

อำนาจหน้าที่ผู้จัดการตามหมายอาญา

มาตรา 61 ภายใต้งบบังคับแห่งมาตรา 97 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจและหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจของเขา

หมายอาญาใดซึ่งศาลได้ออกจะมอบหรือส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจของศาลตั้งระบุในหมาย หรือแก่หัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จประจำจังหวัดหรืออำเภอ ซึ่งจะจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้นได้

ในกรณีหลังเจ้าพนักงานผู้ได้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้น จะจัดการเองหรือสั่งให้เจ้าพนักงานรองลงมาไปจัดการให้ก็ได้ หรือจะมอบหรือส่งดำเนินหมายอันรับรองว่าถูกต้องให้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคนอื่น ซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็ได้อีก ถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้าพนักงานจะจัดการตามหมายนั้นแยกกันหรือร่วมกันก็ได้

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 63 และมาตรา 64 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 63 เมื่อเจ้าพนักงานได้จัดการตามหมายอาญาแล้ว ให้บันทึกรายละเอียดในกัณฑ์การนั้น ถ้าจัดการตามหมายไม่ได้ให้บันทึกพฤติการณ์ไว้แล้วให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลซึ่งออกหมายโดยเร็ว ในกรณีที่จัดการตามหมายคืนให้รายงานภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

มาตรา 64 ถ้าบุคคลที่มีชื่อในหมายอาญา ถูกจับ หรือบุคคลหรือสิ่งของที่มีหมายให้ค้น และค้นพบแล้ว ถ้าสามารถจะทำได้ก็ให้ส่งบุคคลหรือสิ่งของนั้นโดยด่วนไปยังศาลซึ่งออกหมายหรือเจ้าพนักงานตามที่กำหนดไว้ในหมาย แล้วแต่กรณีเว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น”

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540

สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งรวมไปถึงการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของรัฐด้วย และนอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการยังมีผลเป็นการสร้างกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชนได้อีกด้วย เพราะเมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการได้ง่าย ประชาชนก็จะทราบถึงกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมทางปกครองได้ง่าย ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ฝ่ายปกครองระมัดระวังในการใช้อำนาจของตนมากขึ้น

ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา สถานะการเงิน ประสิทธิภาพ ประวัติอาชญากรรมหรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้ผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

1. หลักของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ 10 สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน มาตรา 56 และมาตรา 57 ถึงหลักของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ ดังนี้

มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. วิธีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

เนื่องจากข้อมูลข่าวสารของราชการมีอยู่หลายประเภท แต่ละประเภทต่างก็มีลักษณะเฉพาะ มีความสำคัญ และมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการจึงได้กำหนดประเภทของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

การเปิดเผยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ข้อมูลข่าวสารของราชการบางเรื่องเป็นเรื่องที่สมควรให้ประชาชนรับรู้ มาตรา 7 แห่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการจึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลพื้นฐานที่กฎหมายกำหนดไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

3. ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้กำหนดข้อยกเว้นของข้อมูลข่าวสารของราชการที่เจ้าหน้าที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ 2 กรณีด้วยกัน คือ

3.1 ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มาตรา 14 แห่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปิดเผยมิได้

3.2 ข้อมูลข่าวสารของราชการประเภทที่มีความสำคัญ มาตรา 15 แห่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ กำหนดไว้ว่าข้อมูลข่าวสารของราชการบางประเภทหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้แก่ข้อมูลข่าวสารของราชการที่

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคล หนึ่งบุคคลใด

(5) รายการการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา

กรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการข้างต้นนั้น ในคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใด และ เพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งดังกล่าวเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามสายการบังคับบัญชาซึ่งผู้ขอสามารถอุทธรณ์คำสั่งไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

มีข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลจำนวนมากที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เพื่อเป็นการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ จึงได้กำหนดกระบวนการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติในมาตรา 24 แห่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

1. ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
2. เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น
3. ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติ หรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น
4. เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในกรศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อ หรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด
5. ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตาม มาตรา 26 วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา
6. ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดีไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม

7. เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือ อสุขภาพของบุคคล
8. ต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว
9. กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2551

(แบบท้ายกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ.2551)

การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกกฎ ก.ตร.ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณตำรวจ พ.ศ.2551 มาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เกิดความสอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ.2550 มาตรา 26 เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐโดยมีการบัญญัติถึงข้อปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักจึงออกกฎ ก .ตร. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติดังนี้

ข้อ 2. ในประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจนี้กฎหมายที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

“การไม่เลือกปฏิบัติ” หมายความว่า การไม่ใช่ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจส่วนตัวต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเนื่องมาจากชาติกำเนิด เพศ ศาสนา หรือความเชื่อ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ การศึกษา ความเห็น ทางการเมืองหรือความเห็นอื่น ความนิยมทางเพศ ส่วนบุคคล ความพิการ สภาพร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือสถานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม

“การทารุณหรือทารุณกรรม” หมายความว่า การปฏิบัติหรือกระทำใด ๆ ต่อร่างกายหรือจิตใจของบุคคลในลักษณะที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือก่อให้เกิดความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส หรือดูถูกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ข้อ 8. ข้าราชการตำรวจต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายอื่นโดยเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ 9. ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ ประชาชน ชุมชน และประเทศชาติเป็นสำคัญซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

รักษาความลับของทางราชการ และความลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือจากประชาชนผู้มาติดต่อราชการ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม หรือการตรวจสอบตามที่กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ กำหนด

ข้อ 10. ข้าราชการตำรวจต้องมีจิตสำนึกของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เพื่อให้ประชาชนศรัทธาและเชื่อมั่น ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างเคร่งครัด การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่ร้องขอ ต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วไม่่วงเวลาให้เนิ่นช้าและไม่ให้ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จแก่ประชาชน

ข้อ 16. ข้าราชการตำรวจจะต้องสำนึกในการให้บริการประชาชนด้านอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น และศรัทธา ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ

ข้อ 17. เมื่อเข้าจับกุมหรือระงับการกระทำผิด ข้าราชการตำรวจต้องยึดถือและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติดังนี้

ยื่นยศเจตนาธรรมณ์ในการรักษากฎหมายให้ถึงที่สุด ไม่ประนีประนอม ผ่อนปรนหรือละเลยการดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ให้ระลึกเสมอว่าการใช้กฎหมายจะต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมด้วย

ข้อ 19. ในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสืบสวนสอบสวน การสอบปากคำ หรือการซักถามผู้กระทำความผิด ผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ในความควบคุมตามกฎหมาย ผู้เสียหาย ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ หรือบุคคลอื่น ข้าราชการตำรวจต้องแสดงความเป็นมืออาชีพ โดยใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาการตำรวจ รวมทั้งใช้ปฏิภาณไหวพริบและสติปัญญา เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและชี้แจงความยุติธรรม ซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

(1) ไม่ทำการทารุณหรือทารุณกรรมต่อบุคคล หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

(2) ไม่ใช่ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือปล่อยปละละเลยให้มีการทารุณหรือทารุณกรรมต่อบุคคล หรือต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

(3) ไม่ใช่อำนาจที่มีขอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

ข้อ 21. ข้อมูลข่าวสารที่ข้าราชการตำรวจได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ 19. หรือจากการปฏิบัติหน้าที่อื่น ข้าราชการตำรวจจะต้องรักษาข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นความลับอย่างเคร่งครัด เพราะอาจเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์หรือชื่อเสียงของบุคคล หรืออาจเป็นคุณหรือเป็นโทษทั้งต่อผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิด

ข้าราชการตำรวจจะเปิดเผยข้อมูลนั้นได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือเพื่อประโยชน์ในราชการตำรวจที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ เพื่อการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มาตรา 256 เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลที่มีที่มาจากร่างานำของวุฒิสภา และมีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 257 เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่กฎหมายบัญญัติดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

บทบัญญัติมาตรา 257 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.1 ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลย การกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการต่อไป

1.2 ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิ มนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

1.3 เสนอแนะนโยบายและ ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

1.4 ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

1.5 ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง รวมทั้งการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายได้(ตามข้อ 2-4 และเป็นการเพิ่มเติมจากอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ 2540) โดยให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง และที่กฎหมายบัญญัติตามลำดับ

2. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ ดังนี้

มาตรา 15

2.1 ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

2.2 ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2.3 เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

2.4 ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

2.5 ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นใดด้านสิทธิมนุษยชน

การออกหมายจับในต่างประเทศ

กฎหมายต่างประเทศ ส่วนใหญ่การจับ ต้องมีเหตุที่จับได้อาศัยความเชื่อได้ว่า (probable cause) สำหรับระบบ common law เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือในระบบกฎหมายยุโรป เช่น ประเทศเยอรมัน ต้องมีเหตุอันควรสงสัยอย่างแน่นแฟ้น เป็นเหตุในการจับทั้งสองระบบอาจแตกต่างกันในการเรียกชื่อแต่เหตุที่จะจับได้ทั้งสองระบบไม่ มัดกต่างกันคือ ศาลเป็นผู้ ออกหมายจับหรือ การจับโดยไม่มีหมายต้องกระทบได้ต้องเป็นกรณีเร่งด่วนไม่ อาจล่าช้าได้ จึงกำหนดหลักเกณฑ์ การออกหมายจับไว้ดังนี้

1. การออกหมายจับประเทศสหรัฐอเมริกา

การออกหมายจับในประเทศสหรัฐอเมริกา(กรกฎ ทองชะ ไขคุ 2551, 187-190) หลักประกันที่สำคัญที่สุดในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา โดยบรรดาบทบัญญัติ bill of rights การที่รัฐธรรมนูญสหรัฐซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐ สามารถเข้าไปมีบทบาทในการให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมของทุก ๆ มลรัฐก็เนื่องจากศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา (u.s.

supreme court) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจตีความรัฐธรรมนูญได้ดีกว่ารัฐธรรมนูญในลักษณะที่เป็นการขยายความให้เข้าไปคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยอย่างแท้จริง ซึ่งกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้กับเจ้าหน้าที่ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทั้งในระดับสหพันธรัฐและมลรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ศาลสูงสุดได้วางไว้ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการจับกุม ปรากฏในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 ซึ่งวางหลักไว้ว่า “สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย บ้านเรือนเอกสาร ทรัพย์สิน ให้พ้นจากการค้น และยึดโดยไม่มีเหตุอันสมควรจะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมายค้นแต่จะมีเหตุอันควร (probable cause) และหมายเช่นนั้นจะออกได้ต่อเมื่อปรากฏเหตุอันน่าเชื่อถือประกอบกับได้มีการสาบานให้ถ้อยคำรับรอง โดยจะต้องระบุสถานที่ที่จะถูกค้นตัวบุคคลหรือสิ่งของที่จับหรือยึดด้วย”

การจับเป็นการที่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจ จใช้ อำนาจในการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคลศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจึงตีความว่าเป็น “การยึด” อย่างหนึ่ง คือเป็น “การยึดตัวบุคคล” (seizure of person) ด้วยเหตุนี้การจับที่ชอบด้วยกฎหมายจึงต้องมีความสมเหตุสมผล และหากจะมีการออกหมายจับต้องมี “เหตุอันควรสงสัย” (probable cause) จึงสามารถออกหมายได้ ผู้มีอำนาจออกหมายจับ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา - อเมริกา แม้ถ้อยคำในรัฐธรรมนูญจะไม่ได้เขียนชัดเจนว่าการจับจะต้องมีหมายและ ใน fourth amendment ระบุไว้แต่เพียงว่าหมายที่ออกนั้นจะต้องมีลักษณะอย่างไรแต่มีได้กล่าวถึงตัวผู้มี อำนาจในการออกหมายนั้นว่าเป็นผู้ใด อย่างไรก็ตามศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินวางหลักไว้ว่าผู้มีอำนาจออกหมายจะต้องมีความเป็นกลางและเป็นอิสระ ซึ่งคือศาลนั่นเอง การออกหมายโดยฝ่ายบริหารเช่นตำรวจหรืออัยการนั้น ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาตีความว่าขัดต่อความมุ่งหมายที่มุ่งคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุอันควรของเจ้าพนักงาน เนื่องจากการออกหมายจับบุคคลใดนั้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญต้องปรากฏเหตุอันควรสงสัยก่อนและแนวทางในการตีความ คำว่า “เหตุอันควรสงสัย” (probable cause) นั้นมักจะไม่ค่อยแน่นอน ขึ้นอยู่กับทัศนคติของศาลแต่ละแห่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจเองจึงมักจะมีความพอใจที่จะมาขอหมายเพื่อให้ศาล (magistrate) พิจารณาถึง “เหตุอันควรสงสัย” เสียก่อนแทนที่จะจับโดยไม่มีหมายแล้วมาโดยตัดพยานในตอนหลัง เมื่อมีคำวินิจฉัยว่าการจับไม่ชอบตามหลักการ ไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ(exclusionary rule) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ว่า สิทธิของประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองป้องกันในชีวิต ร่างกาย เอกสารและทรัพย์สินให้ปลอดภัยการจับกุม ตรวจค้น และยึด โดยปราศจากเหตุอันควรเชื่อถือได้นั้นผู้ใดจะละเมิดมิได้ หมายอาญาจะออกมิได้ วันแต่จะออกโดยอาศัยเหตุผลอันควรเชื่อได้ (probable cause) หรือโดยมีคำสาบานตัวหรือคำปฏิญาณของผู้แจ้ง

2. การออกหมายจับประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

วิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (กรกฎ ทองชะ โชค , 2551, หน้า 190-193) ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าหลังจากที่ราชอาณาจักรโรมันถึงแก่กาลอวสาน เพราะมีคนป่าเผ่าเยอรมันเข้ายึดครอง แต่ระบบของกฎหมายโรมันที่จัดทำขึ้นยังอยู่ในความทรงจำและเป็นแบบอย่างได้กฎหมายโรมันจึงถูกดัดแปลงให้เข้ากับกฎหมายจารีตประเพณีของชนเผ่าเยอรมันดังกล่าวเรียก vulgarized roman law ดังนั้นเมื่อจักรวรรดิเยอรมัน ได้ก่อกำเนิดขึ้นมาในปี ค.ศ.1871 จึงได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมาใช้ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายของอาณาจักรรัสเซีย ปี ค.ศ.1851 ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในประวัติศาสตร์เยอรมนี ตั้งแต่ปี ค.ศ.1871 และมีความพยายามอย่างไม่มีที่สิ้นสุดในการที่จะจัดทำประมวลกฎหมายอาญาใหม่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 1920 และอีกครั้งตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 1960 แต่ประมวลกฎหมายอาญาฉบับ 1871 ก็ยังคงมีผลอยู่จนถึงปัจจุบัน ส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมันได้ปรากฏอย่างชัดเจน โดยเรียกสิ่งนี้ว่า หลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องมีการบังคับให้มีการฟ้องคดีเมื่อปรากฏว่า คดีมีพยานพอฟ้องและพยานหลักฐานนั้นอาจนำมาใช้ลงโทษผู้ต้องสงสัยได้ แต่ในระยะเวลาหลังนี้ประเทศเยอรมันได้ผ่อนคลายโดยนำหลักการฟ้องคดีอาญาตามดุลพินิจ

การออกหมายจับตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ตัวมาขังไว้ชั่วคราว ซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างยิ่ง เพราะผู้ต้องหาถูกจำกัดเสรีภาพก่อนมีคำพิพากษาอันเป็นการขัดต่อหลักที่สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา และหมายจับนั้นออกโดยผู้พิพากษาซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องประมวลรายละเอียดเรื่องราวทำเป็นคำขอผ่านพนักงานอัยการ อัยการก็มีหน้าที่ตรวจสอบเบื้องต้นซึ่งหากเห็นควรก็ยื่นคำขอต่อผู้พิพากษาต่อไป ตามมาตรา 114 อนุมาตราหนึ่ง และหมายจับต้องมีรายละเอียดตามมาตรา 114 อนุมาตราสอง ดังนี้ ผู้ถูกกล่าวหา ชื่อหาที่กระทำความผิด เวลา สถานที่ และหลักฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับการกระทำผิด มีมูลเหตุที่จะคุมขังและมีเหตุที่จะคุมขังเพื่อความปลอดภัยของสังคม

ดังนั้น การออกหมายจับตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 112 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีองค์ประกอบ 2 ประการ กล่าวคือ

2.1 ความสงสัยอย่างชัดแจ้งว่ามีการกระทำความผิด(suspected of offense) ซึ่งหมายถึงตามทางการสืบสวนสอบสวนที่ดำเนินการมานั้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรืออาจกล่าวได้ว่ามีความเป็นไปได้ที่จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ตามมาตรา 112 อนุมาตราหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (SPO)

2.2 เหตุแห่งการออกหมายจับ (haftgrund) ตามมาตรา 112 อนุมาตราสองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) แบ่งออกเป็น 3 กรณี

(1) หลบหนี หรือน่าจะหลบหนี กล่าวคือ เหตุแห่งการออกหมายจับ ในกรณีที่หลบหนีนั้นเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วยืนยันได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาหนีหรือหลบซ่อนตัวอยู่

(2) การพิจารณาเหตุแห่งการออกหมายจับในกรณีน่าจะหลบหนีนั้นเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่มีความเสี่ยงที่ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีกระบวนการดำเนินการพิจารณาคดีอาญา จึงส่งผลกระทบต่อเหตุแห่งการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาตัวเองที่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในอำนาจรัฐ โดยเหตุที่หลบหนี หรือน่าจะหลบหนีตามมาตรา 112 อนุมาตรา 2 ข้อ 1 และข้อ 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) นั้น

(3) เหตุแห่งการออกหมายจับ กรณีอันตรายที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยาน หลักฐานตามมาตรา 112 วรรคสอง ข้อ 3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) โดยถือว่าเหตุแห่งการออกหมายจับในกรณีนี้เกิดขึ้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาจะมีเจตนากระทำความดังต่อไปนี้

- ทำลาย เปลี่ยนแปลง เอาไปเสีย ซ่อนเร้น หรือปลอมแปลงพยานหลักฐาน
- ใช้อิทธิพลด้วยวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำผิด พยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ
- ให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น และจากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้ค้นหาความจริงยากยิ่งขึ้น

ความผิดอาญาร้ายแรงแม้สามารถดูได้จากอัตราโทษที่กำหนด หรือฐานความผิดที่กำหนด แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) เหตุที่จะจับได้ในประเทศเยอรมัน ต้องเป็นเหตุความร้ายแรงของฐานความผิด โดยกฎหมายประเทศเยอรมันมิได้บัญญัติโดยระบุอัตราโทษ แต่กฎหมายเยอรมันระบุฐานความผิดลงไปเลย และความผิดที่ระบุลงไปนั้นโดยสภาพของความผิดเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงจริงๆ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ศาลสามารถที่จะออกหมายจับได้

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

ปัจจุบันประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งสิทธิและเสรีภาพออกจากกัน แต่ไม่เด็ดขาดเพื่อใช้ประชาชนทำความเข้าใจง่าย โดยนิยามคำว่า "เสรีภาพ" คือ ความสามารถที่จะทำการใด ที่ไม่เป็นการรบกวนต่อสิทธิหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น ” (la liberte consiste a pouvoir faire tout ce qui ne nuit pas a autrui) และได้แบ่งเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ (นิติพร ต้นวิไลย 2551, หน้า 3-30)

(ก) เสรีภาพส่วนบุคคล (les libertes individuelles)

(ข) เสรีภาพทางการเมือง (les libertes politiques)

(ค) เสรีภาพทางด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคม (les libertes economiques et sociales)

การเพิ่มคำว่า “สิทธิ” เข้ามาอยู่ร่วมกับ “เสรีภาพ” มาจากแนวความคิดที่ต้องการให้มีการเคารพและรับรองในหลักความเสมอภาค (le principe d'egalite) ของประชาชนให้สมบูรณ์และป้องกันการปกครองที่อยุติธรรม (l'injuste) ตลอดจนการให้ความเคารพรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด (la valeur constitutionnelle) ที่รัฐจะต้องเคารพและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อพิทักษ์รักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผลประโยชน์ของชาติ

ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือเป็นชาติ มนุษย์อาจ จำเป็นต้องละสิทธิและเสรีภาพดั้งเดิมตามธรรมชาติที่อยู่ก่อนการอยู่ร่วมกัน ซึ่งอาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมาย หรือจารีตประเพณีของแต่ละสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของส่วนรวมและการตรกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีความเป็นธรรม มิใช่ตรากฎหมายขึ้นตามความพอใจของผู้ปกครองที่ละเมิดต่อสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์มีเช่นนั้นประชาชนจะต่อต้าน ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มีดังนี้

เสรีภาพส่วนบุคคล (les libertes individuelles) ประกอบด้วย

(ก) ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต (la surete)

มนุษย์ทุกคนจะถูกจับกุมหรือถูกปรับว่ากระทำความผิดตามอำเภอใจไม่ได้ การจับกุม การกล่าวโทษ การกักขัง และการสอบสวนต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย (un process equitable) รัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่งตั้งทนายความเพื่อโต้แย้งข้อกล่าวหาในชั้นศาลได้

การจับกุม กักขัง และสอบสวนของเจ้าพนักงานจะมีการเลือกปฏิบัติ (les discriminations) แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ผิวสี หรือมีการทรมานให้รับสารภาพอย่างไ้มนุษย์ธรรมดาไม่ได้โดยเด็ดขาด และการลงโทษทางอาญาจะมีผลย้อนหลังไม่ได้เว้นแต่อาชญากรรมสงคราม อาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ (la crime de genocide) หรือการฆ่าประชาชนอย่างโหดเหี้ยม (la crime contre l'humanite)

(ข) เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย

บุคคลในฝรั่งเศสมีสิทธิและเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ได้อย่างอิสระ เว้นแต่ได้กระทำการที่ขัดต่อกฎหมายเฉพาะ เช่น ถูกยึดใบขับขี่ ถูกควบคุมตัวในคดีอาญาหรือคดีแพ่งกตรวจคนเข้าเมือง

(ค) การเคารพสิทธิของบุคคลในเคหสถาน

เป็นการเคารพสิทธิของบุคคลและครอบครัวมิให้ผู้ใดเข้ามารบกวนความสงบสุขในเคหสถานแม้การเข้าไปตรวจค้นในเคหสถานเจ้าพนักงานจะ ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้ การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายในเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น ซึ่งเป็นการกระทบสิทธิ เกี่ยวกับชื่อเสียงเกียรติยศหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ตลอดจนการดักฟังโทรศัพท์ การเปิดจดหมายของผู้อื่นและเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ นักบัญชี ทนายความก็ไม่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้

รัฐธรรมนูญเยอรมัน

ภายหลังประเทศเยอรมันแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ.1945 ต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กล่าวเฉพาะในหมวดสิทธิเสรีภาพมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงโดยมีหลักการดังนี้ (โซคซ์ เขียนชาวยุ, 2551, หน้า 31-55)

หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเยอรมัน

(ก) บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยบัญญัติให้อำนาจอรัฐต้องให้ความเคารพเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(ข) สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญย่อมผูกพันโดยตรงต่ออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ

(ค) บัญญัติหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิไว้ดังนี้

1. การจำกัดสิทธิอาจกระทำได้โดยกฎหมายและกฎหมายนั้นต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป
2. ไม่ว่าในกรณีใดๆ ไม่อาจจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีและเสรีภาพ
3. กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสัมพันธ์เป็นองค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบผลในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น

ญี่ปุ่น เป็นประเทศซึ่งเป็นรัฐเดี่ยว มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่มีรัฐธรรมนูญเป็นของตนเอง หากพิจารณาถึงสิทธิหน้าที่และเสรีภาพของประชาชนญี่ปุ่นตามรัฐธรรมนูญแล้ว สามารถแยกการพิจารณาเป็นหมวดหมู่ ดังนี้ (ดำรง วงศ์สัตยพนธ์, 2551, หน้า 56-76)

หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น

1. หมวดว่าด้วยเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

มาตรา 11 ประชาชนจะไม่ถูกกีดกันการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งปวง

มาตรา 12 ขอบเขตของสิทธิเสรีภาพประชาชนจะใช้ตามอำเภอใจไม่ได้

มาตรา 13 ความเสมอภาคในปัจเจกบุคคล บุคคลย่อมได้รับความเคารพในฐานะ

ปัจเจกบุคคล

มาตรา 14 หลักการเรื่องความเสมอภาคประชาชนมีความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย และจะไม่ถูกกีดกันทางความสัมพันธ์ทางการเมือง

2. หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวญี่ปุ่น รับรองความเป็นพลเมือง สัญชาติ สิทธิเลือกตั้ง

3. หมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ว่าด้วยเสรีภาพทางความคิดความรู้สึกรับผิดชอบในสิ่งที่ละเมิดมิได้ รวมทั้งการพิมพ์ การพูด การแสดงออก

4. หมวดสิทธิเสรีภาพการนับถือศาสนา เป็นสิ่งที่ได้รับรองในทุกๆ คน

5. หมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน กำหนดสิทธิในทรัพย์สินผู้ใดจะละเมิดมิได้ให้ประชาชนมีหน้าที่เสียภาษี

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

การกำหนดสิทธิและเสรีภาพและขอบเขตสิทธิและเสรีภาพ ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่บัญญัติรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร ที่ให้ความสนใจต่ออารักขุมครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นฉบับแรกของโลก โดยมีหลักการแบ่งแยกอำนาจมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องต่างๆ นอกจาก bill of rights แล้วกฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกายังกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพของชาวอเมริกันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญไว้ดังประเศรัฐ สุขสบาย 2551, หน้า 77-79)

สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

มาตรา 1 เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการร่วมชุมนุมโดยสงบ

มาตรา 2 สิทธิเสรีภาพในการถือศาสตราวุธ

มาตรา 3 สิทธิเสรีภาพในเคหสถาน

มาตรา 4 สิทธิเสรีภาพในความปลอดภัยทางร่างกาย สิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน

มาตรา 5 สิทธิที่จะถูกพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน สิทธิเสรีภาพในการไม่ถูกบังคับให้กลับคำให้การตนเองในคดีอาญา

มาตรา 6 สิทธิและเสรีภาพในการได้รับการพิจารณาตัวอย่างรวดเร็วและเปิดเผย สิทธิอื่น ๆ ตามหลักสิทธิมนุษยชน เสรีภาพทางการเมือง สิทธิเสรีภาพกระบวนการ ยุติธรรมและศาล

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ.2003 ในประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้วางหลักคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้โดยแจ้งชัด แต่ก็เป็นหลักที่อาจสังเคราะห์ขึ้นจากการตีความหลักเสรีภาพทั่วไปในมาตรา 13 ประกอบกับหลักเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกันโดยอิสระในมาตรา 21 และหลักเสรีภาพในเคหสถานในเอกสารและทรัพย์สินส่วนตัว ซึ่งการเข้าไปในเคหสถาน การค้นและการยึดทรัพย์สินจะกระทำมิได้

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยอาศัยหลักการพื้นฐาน 5 ประการ (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2547, หน้า 514)

1. จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลให้ชัดเจนและจัดระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ประกาศไว้
2. การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และใช้วิธีการที่เหมาะสม
3. การเก็บรักษาและการปรับปรุงข้อมูลให้แน่นอนถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ
4. จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ข้อมูลที่จัดเก็บ
5. จัดระบบการจัดเก็บและใช้ข้อมูลภายใต้หลักความโปร่งใส

เป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในฐานะที่เป็นกฎหมายทั่วไป พร้อมกับกฎหมายเฉพาะอีก 4 ฉบับดังได้กล่าวแล้วคือ

1. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง
2. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองดูแลขององค์กรอิสระและองค์กรมหาชนอื่น ๆ
3. กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (โดยรวมเข้าเป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ และมีผลบังคับตั้งแต่ ค.ศ.2001)
4. กฎหมายว่าด้วยการเตรียมการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหรัฐอเมริกาใช้ระบบแบ่งเป็นส่วนๆ ขององค์กรเอกชนภาคต่างๆ ไม่มีกฎหมายแม่บทหรือกฎหมายกลางที่วางกฎเกณฑ์เป็นการทั่วไปที่ครอบคลุมทุกเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนที่เป็นภาคเอกชนของสหรัฐอเมริกายังขาดความสมบูรณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ใช้ระบบ comprehensive การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสหรัฐจึงมีลักษณะเฉพาะเรื่อง ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญ : คำวินิจฉัยของศาลสูง

รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกามีได้มีบทบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวอย่างแจ่มชัด เหมือนของประเทศไทยก็ตาม แต่ศาลสูงสุดก็ได้วินิจฉัยคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนด้วย ในคดี Whalen v. Roe ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวของคนไข้ ซึ่งในคดีนี้กฎหมายของมลรัฐนิวยอร์กกำหนดว่า แพทย์จะต้อง ส่งสำเนาเกี่ยวกับใบสั่งยาในการใช้ยาโดยมิชอบของคนไข้แก่รัฐเพื่อทำการประมวลผลในคอมพิวเตอร์กลาง ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาคัดสินว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดความเป็นอยู่ส่วนตัวของคนไข้

2. Federal Law

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีลักษณะครอบคลุมเป็นเอกรูปร่างกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป(EU) แต่มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะในระดับสหพันธรัฐ (federal) ที่บัญญัติเป็นเรื่องๆ (patchwork of federal laws) ไม่มีกฎหมายกลางหรือกฎหมายแม่บทที่วางหลักการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้

- 2.1 Video privacy protection act (video rental)
- 2.2 The driver privacy protection act (DPPA) 1994
- 2.3 Massachusetts physician profile act 1996
- 2.4 การละเมิดความต้องการอยู่คนเดียวโดยปราศจากการรบกวน (seclusion)
- 2.5 การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวสู่สาธารณะ
- 2.6 การใช้ชื่อหรือสิ่งที่คล้ายคลึงกัน

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศออสเตรียมี ลักษณะ คล้ายคลึงกับ ประเทศสหรัฐอเมริกาหลายประการ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือความเป็นส่วนตัวที่อยู่ใน ภาครัฐมากกว่าเอกชน การที่รัฐสภาได้ตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บ โดยภาครัฐ ก่อนที่จะมีการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บ โดยภาคเอกชน

1. การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล (collection)

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดต่อไป ว่า องค์กรมีหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลได้ถูกจัดเก็บแล้ว โดยขั้นตอนนี้องค์กรดังกล่าวจะต้องดำเนินการด้วยวิธีที่เหมาะสม (reasonable steps) เพื่อให้เจ้าของข้อมูลได้ตระหนักว่าข้อมูลของตนได้ถูกจัดเก็บแล้ว นอกจากนี้ การประมวลผลข้อมูลยังต้องคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ด้วย

ประการแรก คุณภาพของข้อมูล (data quality) หลักนี้หมายความว่า องค์กรจะต้อง ดำเนินการมาตรการที่เหมาะสม (take reasonable step) เพื่อให้หลักประกันแก่เจ้าของข้อมูลว่า ข้อมูลที่จัดเก็บนั้นมีความถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย

ประการที่สอง ความปลอดภัยของข้อมูล (data security) หมายความว่า องค์กรจะต้อง ดำเนินการมาตรการที่เหมาะสม (take reasonable step) เพื่อให้หลักประกันแก่เจ้าของข้อมูลว่า ข้อมูลที่จัดเก็บนั้นมีความปลอดภัยเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่สามเข้าถึงหรือใช้ข้อมูลเพื่อเปิดเผยหรือ แก้ไขข้อมูลนั้น รวมทั้งต้องจัดให้มีการทำลายข้อมูลหากไม่มีการใช้ข้อมูลนั้นอีกต่อไปแล้ว

ประการที่สาม การเปิดเผย (openness) องค์กรต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบก่อนหรือ ขณะจัดเก็บเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บ การใช้และการเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจนแก่บุคคลภายนอก ให้ ทราบ และ หากบุคคลภายนอกร้องขอเกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บข้อมูลแล้วองค์กรจะต้องดำเนินการ มาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงขั้นตอน เกี่ยวกับการจัดเก็บ การใช้ และ การเปิดเผยข้อมูล

2. การใช้และการเปิดเผย (use and disclose)

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของออสเตรเลีย แยกการใช้และการเปิดเผยข้อมูล ออกเป็นสองประเภทคือ

1. การใช้และการเปิดเผยข้อมูลด้วยวัตถุประสงค์ปฐมภูมิ (primary purposes)
2. การใช้และการเปิดเผยข้อมูลด้วยวัตถุประสงค์ทุติยภูมิ (secondary purposes)

โดยองค์กรจะเปิดเผยและใช้ข้อมูลได้เฉพาะต้องด้วยการ ใช้และการเปิดเผยข้อมูลด้วย วัตถุประสงค์ปฐมภูมิเท่านั้น

กฎหมาย the crimes act 1914 โดยในปี ค.ศ.1989 รัฐบาลได้แก้ไขกฎหมายฉบับนี้เพื่อป้องกันมิให้องค์กรเอกชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนมิให้มีการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลส่วนบุคคล ที่เกี่ยวกับ “ประวัติอาชญากรรม” ที่เรียกว่า “protected old convictions” โดยกฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักที่สำคัญอยู่สองประการ ดังนี้ ประการแรก บุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมที่เป็น “protected old convictions” แก่บุคคลใดๆ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามซึ่งก็หมายความว่าลูกจ้างหรือ ผู้สมัครงานไม่มีหน้าที่หรือความจำเป็นที่จะต้องให้หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวแก่นายจ้าง ประการที่สอง บุคคลอื่นที่มีเจ้าของข้อมูลที่ล่วงรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมก็ไม่อาจให้ข้อมูลดังกล่าวแก่บุคคลอื่นได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมให้มีการเปิดเผยจากเจ้าของข้อมูลเสียก่อน